

ЯГО НАЗЫВАЛІ “БЕЛАРУСКІМ АНДЭРСАНАМ”

Да 120-годдзя
Алеся Якімовіча

Мала каму з прадстаўнікоў сярэдняга і маладога пакалення нашай краіны вядома, што аднаго з заснавальнікаў і класіка беларускай дзіцячай літаратуры, заслужанага дзеяча культуры Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Алеся Якімовіча пры яго жыцці называлі “беларускім Андэрсанам” і параўноўвалі з сусветна вядомым дацкім казачнікам Хансам Крысціанам Андэрсанам. Творы Алеся Якімовіча перакладзены на англійскую, армянскую, грузінскую, казахскую, кіргізскую, латышскую, літоўскую, малдаўскую, польскую, украінскую, эстонскую, яўрэйскую мовы, не гаворачы ўжо аб рускай. Яны былі вядомы ўсёй савецкай краіне, сталі здабыткам шматнацыянальнай літаратуры для дзяцей і юнацтва. “Немагчыма сабе ўявіць нашу ўсесаюзную дзіцячую і юнацкую літаратуру без кніг...беларуса Алеся Якімовіча”, – сказаў аб ім Сяргей Міхалюк.

Алеся Якімовіч, Аляксандр Іванавіч Якімовіч (17.01.1904, в. Чурылава, Уздзенскі раён, Мінская вобласць – 15.01.1979; Псеўданімы: А. Ч., Алесь Павадыр, А. Разак, А. Чурылавец; Крыпанімы: А. Я., А. Я-віч) – беларускі дзіцячы празаік і паэт, перакладчык. Заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР (1968). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (1974) за апавесці «Адкуль ліха на свеце», «Канец сервітуту» і «Кастусь Каліноўскі».

Нарадзіўся 17 студзеня 1904 года ў сялянскай сям’і. Скончыў Беларуска педагогічны тэхнікум (1926), літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагогічнага факультэта Беларуска дзяржаўнага ўніверсітэта (1930). З 1924 года працаваў у рэдакцыйных часопісах «Беларускі піянер», «Іскры Глыч». Быў сябрам літаратурнага аб’яднання «Маладняк». У пачатку Вялікай Айчыннай вайны выкладаў у сярэдняй школе г. Чыстапала (Татарстан), затым працаваў адказным сакратаром раённай газеты ў Казахстане. З кастрычніка 1942 года — у Чырвонай Арміі, камандзір стралковага ўзвода, затым роты, пад Харкавам быў цяжка паранены (1943). Па раненні жыў у Маскве, займаўся рэдактарскай працай (1943—1944). Працаваў старшым рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР (1944—1945, 1948—1954), адказным рэдактарам часопіса «Барыза» (1945—1948), літкансультантам СП БССР (1955—1960).

Дэбютаваў у друку ў 1923 г. (часопіс «Маладняк»). Першая кніжка «Вершы» (1925). Пісаў пераважна для дзіцей. Аўтар кніг апавяданняў, апавесцей «Гул бубна» (1925), «Перамога» (1932), «Незвычайны мядзведзь» (1934), «Выпадак на чыгуніцы» (1938), «Помета» (1946), «Сябры» (1948), «Аповесці і апавяданні» (1949), «Гаворыць Масква» (1951), «Арляніята» (апавяданні, апавесці, казкі, 1952), «Я — юны піянер» (1952), «Базыль і курган» (1954), «Новы год» (1958), «Смелыя людзі» (1960), «Адкуль ліха на свеце» (1963), «Прыгоды хлопчыка Іларыка» (1965), «Канец сервітуту» (1968), «Светлы дзень» (апавяданні і казкі, 1969), «Кастусь Каліноўскі» (1971), «Цяжкі год» (1976), нарысы «Коска» (1935), «У нашай сталіцы» (1954), літаратурныя казкі ў вершах і прозе «Каваль Вярыдуб» (1936), «Казка пра смелата вожыка» (1937), «Браты Лазоўскія» (1965), зборнік паэзіі «Улетку» (1947). У 1967 г. выйшлі Выбраныя творы ў 2-х, у 1978—1980 гг. — у 3 тамах. У апрацоўцы А. Якімовіча выйшла шмат беларускіх казак як асобнымі выданнямі, так і зборнікамі «Каток — залаты лабок» (1955), «Бацькаў дар» (1957), «З рога ўсяго многа» (1959), «Андрай за ўсіх мудрай» (1983). Таксама А. Якімовіч сааўтар «Чытанкі» для 2-га класа (з Е. Тародкінай, 1933), аўтар падручніка для 2-га класа «Роднае слова» (1932), кніг для чытання «Слухай — запамінай: Азбука ў вершах і малюнках» (1948), «Звяры нашых лясоў» (1951).

Пераклаў на беларускую мову асобныя творы А. Пушкіна, М. Някрасава, П. Яршова, І. Крылова, І. Тургенева, Д. Маміна-Сібірака, Л. Талстога, А. Чэхава, У. Маякоўскага, М. Горкага, К. Чукоўскага, С. Маршака, С. Міхалкова, А. Гайдара, М. Носова, І. Франка, М. Рылскага, П. Тычыны, Н. Забіты (руск.)бел., Х. К. Андэрсена, Дж. Лондана, Г. Мапасана і інш.

ПАНСКІ ЯБЛЫК

На занятках туркі хатні гаспадыні бабу Палагю папрасілі раскажаць пра свай жывіц. Агітатар Палагя Сцяпанавіч зрабіў перад гэтым даклад аб тым, як цюка жалася працоўнаму нароку раённай і чаго мы дасягнулі за раз за час Савецкай улады.

Бабу Палагю хопч была на натуре і гаварыла, усе ж адказаўся.

— Ці ж патраўліла і добра расказаць? — пратаварыла яна, калі ўсе падрыхтаваліся слухаць.

— Не скарочайце, Палагя Іванаўна! — падбаўляў яе агітатар, дабрадушна ўсмешкаючыся.

Бабу Палагю хвалілася. Яна думала, з чаго б ёй паказаць. Не шло на язык першых слоў. Дожы яна не раз раскажала пра свай жывіц. Там гэта было проста і аб’ява.

— Дзе вы нарадзіліся, Палагя Іванаўна, і дзе жывіце ў маладзёце? — запытаў агітатар.

Бабу папавіла. Зваілася першыя слова!

— Нарадзілася, — хутка адказала яна, — у маёй тату пана... бады яму каляе жэмка! Зваілася, як аказаць свайго першага пана. Шмат я і ведала. Не ўспомнілі ўсёх. Ні то Цыбульскі, ні то Янушэўскі — дзі ліха з ім! Гэта быў пачам, як і ўсе яны, паны. Паны, як іто сабы. Пачам, сям было, Ахцёрскі і панскі не хавала. А дзюгой нас было шмат. Улетку зарыліся чым панава. Хаёб а маёй асабі, пачаў, лабоку зарылі. І бады, дзі тым, вядома, лакуем былі для нас. Іж мова было перахваліць часамі калі пачаў паніска садзі, пачаў і бады, траўка на дзюжыме.

А дзюмы раячыка пабегла і ападуў шукаць. Алакуўся срод-туд — не вядзі. Пачу: раса пачыналася, ку, вядзі, чамд, падыраў ўжо без мана. Не адна ж і заваілася іж-Круўда стала ад пачуўка. І сёнь так хавалася, што

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

— Алакуўся! — вясёлая пача за работу зноўма.

У ПАЛАЮЧЫМ ГОРАДЗЕ

У бухатарскім пані дароўна-меланічэга тэхніку ку з той дэля было штурма і дэсна студэнтам сабраўся па камандзіраўчыны, і кожнаму хапалася атрымаць і дзючы.

— Людміла Лаўраўна! Людміла Лаўраўна! — ад іш назва вясёлымі галасам.

Нявоўка, кнома на выгляд стара жытца і сіма і вядома, тая, ято каліба Людміла Лаўраўна, дэсна адказала:

— Грошы, хлопчыкі, і ў ваду ракунак лабючы...

— Яны мовіліся, прылічылі паломі адважкі камоку суму. Праўда, паломі не трапілі былі змава. Але яны не мовіліся, чым іна сіма і дзючы ад свайго прафесіянальнага прама — перадавала грошы панава.

За сімамі прышла зямля. Неба рвалася ад самадэ-тэна гуду і жонка. Навішчыныя грошоты раяліся і ад горава...

Стары жытца часамі загладала ў пачам адважкі-ме яна, што выхавала ў батаніцы сад, там сярком траваціца лісна на дравах. Значыць, бомбы руюна неад свайго штурма Алакуса.

У гэ момант сэрца і за старога: ён адін застаўся ў таку жуцкую галдуку лягата жыцця.

Але думка аб тым, што ба бухатары сёння вядома абавіца, крму сувавоўвала не востра хата жыцця, вядома сіма для выкажання свайго службова і грамад-скага абавязку.

Раяўды дэпартаў атрымаў загад — спецыя камандзі-раўна студэнтаў па горава для рамонту дарог і пабудовы вясёлых паштова. У гэце з узраўналі дзі адважкі грошы. Людміла Лаўраўна сікала сіма і пачала вядома-тэма грошы камандзіраўчыны.

К паўдню тэхнікум апусціў. Людміла Лаўраўна мовіла пуста вясёлымі ваду і вядома на жывіц.

І тут яна ўбачыла, што Камандзіраўна, ад пачам траваціца, неадважкі чароўнай жытца жытца, іж ім мовіла: як клубчык, як аказуць мана, што яна прамаў за Камандзіраўна. Ён кажа, што не вядома былі, што

Усе гэты іна раяліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Тут сустрэла не судзіліся мана адна.

Звяры нашых лясоў

Звер вядомы ён усім —
І старым і дзецям.
Футра цёпла на ім,
А завуць — мядзведзем.

А гэта вось —
Рагаты лось
З сям’ёй сваёй уранку
Выходзіць на гулянку.

Як дзяды, яны з бародамі,
Ходзяць цэлымі чародамі.
Проста дзіва — не звяры,
Назваюцца — зубры.

Бабры — спакойныя звяры;
Хвасты ў іх як лаваты.
Без тапаў і піл бабры
Сабе будуць хаты.

Ля іх, нібы разбойніца,
За язем выдра гошніца.

На суку ў гушчары,
Распусціўшы кішчоры,
Рысь і дні і ночы
За здабычай сочыць.

Навастрыла вушы ліска,
Пачала ўгледзяцца:
Ці няма пажывы блізка —
Птушкі або зайца?

Глядзіць куніца горка
На шустрыю вавёрку:
За ёй куніца
Скасаць байца.

Пад’ёўшы ўволю жалудоў,
Па снежцы лесавой
Ікластых чарада дзікоў
Ідзе на вадапой.

Ну і рогі у аленя!
Метраў два яны — не меней.
Ад такой пагрозы
Уцякаюць козы.

А гэта — не кот, не бабёр,
А самы звычайны хор.
Воўк на зайца
Вострыць зубы.
Уцякай, шарак,
Ад зубу!

Не ласун барсук, о не!
Есць ён што папала.
Нават жабу праглыне,
Калі мыхаць мала.

